

Justyna Zuziak¹, Renata Maliszewska¹, Anna Goździalska²,
Jerzy Jaśkiewicz²

¹ Instytut Ochrony Zdrowia Zakład Pielęgniarstwa, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie

² Wydział Zdrowia i Nauk Medycznych, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Postawy kobiet wobec zapłodnienia *in vitro*

Abstract: Infertility, as defined by the World Health Organization, is the inability to become pregnant despite of regular sexual intercourse for more than a year without pregnancy prevention. The causes of infertility can result from both – the female and male side. The aim of this study was to understand the attitudes of women aged 20–25 years towards *in vitro* fertilization in vitro. How they perceive the *in vitro* method and where they get the information about in vitro fertilization. Does the IVF (*in vitro* fertilization), awakening so much controversy, is consistent with the views of the respondents? The study involved 50 women from the district Dabrowski (voivodeship małopolska, Poland), aged between 20 and 25 years old. The method used in research was a diagnostic survey involving a questionnaire created by the author of the thesis. Respondents were informed about the aim of the survey and its anonymity. Conducted survey obtained information about the level of knowledge and attitudes of women towards in vitro fertilization. The study found that the respondents are aware that the cause of infertility can lie on both, the women and men side. Respondents despite of declaring a Roman Catholic religion, accept the *in vitro* method as a chance to have their own children, that can't be conceived in a natural way. Surveyed women showed a significant deficit of knowledge about extracorporeal in vitro fertilization. This knowledge should be given by the public health nurses.

Key words: infertility, in vitro fertilization

Wprowadzenie

W społeczeństwie XXI w. niepłodność jest coraz częstszym zjawiskiem. Pomimo ogromnych chęci, wieloletnich starań oraz leczenia, nawet młodzi ludzie nie mogą w sposób naturalny począć upragnionego potomstwa. Osoby te borykają się z wieloma problemami, które często prowadzą do rozpadu ich związku. Niepłodność według definicji Światowej Organizacji Zdrowia, jest niemożnością zajścia w ciążę mimo ponad rocznego regularnego współżycia bez stosowania metod zapobiegania ciąży. Taki stan negatywnie wpływa na ludzką psychikę. Osoby borykające się z niepłodnością czują się niepełnowartościowe, a często nawet ukarane przez los. Widząc dzieci swoich krewnych i przyjaciół, bądź nawet dzieci obcych ludzi, mijanych na co dzień na ulicach, reagują smutkiem, żalem, frustracją i wzajemnym obwinianiem się, co jeszcze potęguje w nich pragnienie posiadania własnego dziecka. Ponadto badania diagnostyczne, leczenie farmakologiczne oraz ciągłe starania poczęcia tak bardzo oczekiwanego dziecka stają się priorytetem, a kolejne nieudane próby po-

wodują załamanie i poczucie utraty sensu życia niedoszłych rodziców. Co zatem zrobić w takiej sytuacji? Jak pomóc? Czy osoby wykonujące zawód o szczególnym zaufaniu społecznym, jakim jest pielęgniarstwo, są w stanie pomóc w rozwiązaniu tego poważnego problemu? Jedną z metod prowadzących do poczęcia dziecka jest zapłodnienie *in vitro*.

Metoda *in vitro*, choć nadal kontrowersyjna, zyskuje coraz więcej zwolenników. Jak przedstawiają badania opinii publicznej przeprowadzone w ubiegłym roku przez OBOP, za metodą *in vitro* opowiada się 80% ankietowanych. Jednak mimo wielu korzyści płynących z tej nowoczesnej i często skutecznej metody, wielu popiera stanowisko Kościoła katolickiego krytycznie nastawionego i sprzeciwiającego się tej metodzie poczęcia. Jednak czy można oceniać ludzi, którzy chcą zostać rodzicami, odbierając im ostatnią szansę na stworzenie pełnej rodziny i poczęcie własnego potomstwa?

W pracy przedstawiono mechanizm zapłodnienia *in vitro* oraz rolę pielęgniarki w procesie edukacji prozdrowotnych prowadzących do posiadania potomstwa [5, 7]. Z niepłodnością boryka się coraz większa rzesza młodych ludzi, co stanowi poważny problem współczesnego społeczeństwa. Niewłaściwy styl życia, złe nawyki żywieniowe, nałogi, ryzykowne zachowania seksualne, stres, choroby układu rozrodczego i inne choroby somatyczne to czynniki sprzyjające powstaniu niepłodności. Młodzi ludzie bagatelizując występowanie pewnych objawów nie są świadomi narastania problemu, który w przyszłości może mieć wpływ na ich zdolność do posiadania własnego potomstwa. Działania w zakresie pielęgniarstwa środowiskowego stanowią najlepszy moment na rozpoznanie powyższych stanów i zapobieganie powstaniu ich negatywnych skutków.

Pielęgniarka odwiedzając środowiska domowe może bardzo szybko zdiagnozować problem, ponadto jak osoba szczególnie zaufana, uzyskuje szereg informacji bezpośrednio od swoich pacjentów lub członków rodziny. Działania prewencyjne, propagujące w środowisku domowym zmianę stylu życia, zalecane przez pielęgniarki, winny przekazywane w sposób przystępny dla słuchaczy [5].

Rola pielęgniarki w profilaktyce niepłodności powinna przede wszystkim polegać na wczesnym rozpoznawaniu problemu, możliwości zapobiegania oraz szerzeniu zachowań prozdrowotnych [1, 2]. Szczególną rolę pielęgniarki zwłaszcza środowiskowej jest proces edukacji par mających chęć posiadania dziecka. Ze względu na rozwój i postęp technik prokreacji pielęgniarki powinny mieć możliwość pogłębiania wiedzy w tym zakresie. Inną techniką obok zapłodnienia *in vitro* jest wykorzystanie przygotowanej hormonalnie kobiety do przyjęcia zapłodnionej komórki jajowej. Jest to tak zwana rola surogatki, budząca w społeczeństwie wiele emocji. Obydwie metody, *in vitro* i surogatka, w efekcie mogą dać początek życiu dziecka mającego genom rzeczywistych rodziców. Ten fakt winien być przez pielęgniarki jasno przedstawiony osobom pragnącym posiadać własne potomstwo.[7]

Cel pracy

Celem przeprowadzonych badań było poznanie postaw kobiet wobec metody zapłodnienia *in vitro*. Na podstawie założonego celu sformułowano następujące problemy badawcze:

1. czy kobiety posiadają wystarczającą wiedzę na temat zapłodnienia metodą *in vitro*?
2. czy znają przyczyny niepłodności?
3. czy akceptują metodę *in vitro* jako szansę posiadania własnego potomstwa?

Hipotezy badawcze

1. Zakłada się, że kobiety nie posiadają wystarczającej wiedzy na temat zapłodnienia metodą *in vitro*.
2. Zakłada się, że respondentki popierają metodę *in vitro* jako szansę na posiadanie własnego potomstwa.

Materiał i metody badawcze

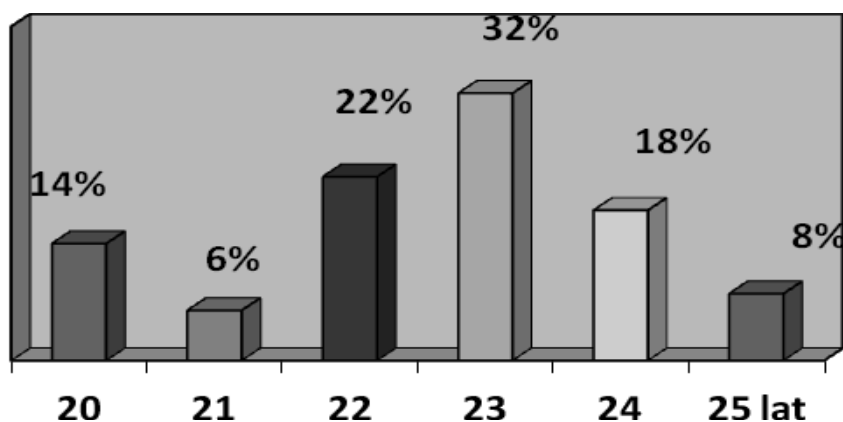
Badaniem objęto grupę 50 respondentek. Badanie przeprowadzono pośród kobiet deklarujących chęć założenia rodziny i posiadania własnego biologicznego potomstwa. Dobór grupy był celowy, ankietowane musiały być w wieku między 20 a 25 rokiem życia.

W badaniach posłużono się metodą sondażu diagnostycznego, techniką ankiety przy użyciu narzędzia, jakim był autorski kwestionariusz ankiety. Kwestionariusz zawierał 25 pytań zamkniętych z możliwością wyboru tylko jednej odpowiedzi. W pierwszej części pytania dotyczyły wieku, płci, miejsca zamieszkania, wykształcenia i wyznania, w drugiej części wiedzy na temat przyczyn niepłodności, znajomości przebiegu procedury *in vitro*, oraz własnych poglądów, jakie reprezentują w sprawie pozaustrojowych metod zapłodnienia. Ankietowane otrzymali szczegółowe informacje dotyczące wypełnienia ankiety oraz uzyskały zapewnienie o anonimowości zebranych danych, uzyskane informacje poddano analizie ilościowej i jakościowej.

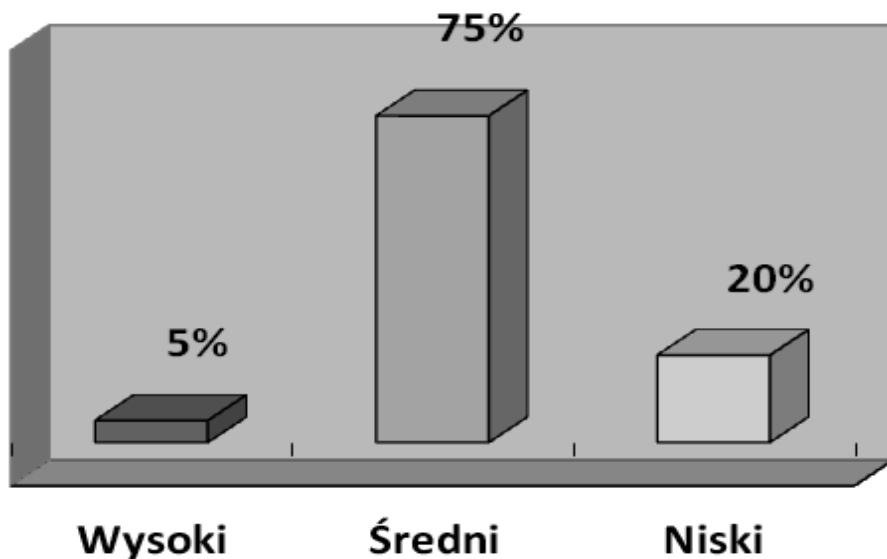
Wyniki badań

W badaniu wzięło udział 50 kobiet w wieku między 20 a 25 rokiem życia. Najliczniejszą grupę, 16 osób, stanowiły respondentki w wieku 23 lat. Szczegółowe dane dotyczące wieku respondentek zostały przedstawione na ryc. 1.

Ryc. 1. Wiek respondentek

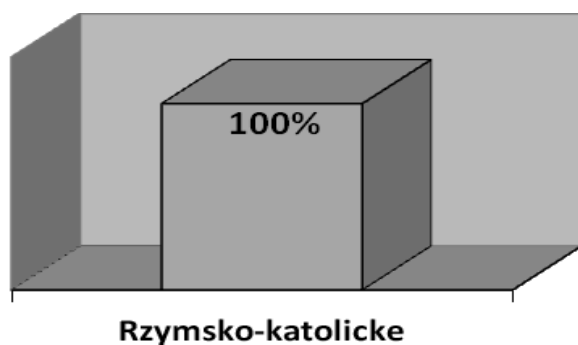

Poziom wiedzy na temat zapłodnienia *in vitro* 75% ankietowanych ocenia się jako średni. Szczegółowe informacje dotyczące wiedzy o zapłodnieniu *in vitro* przedstawiono na ryc. 2.

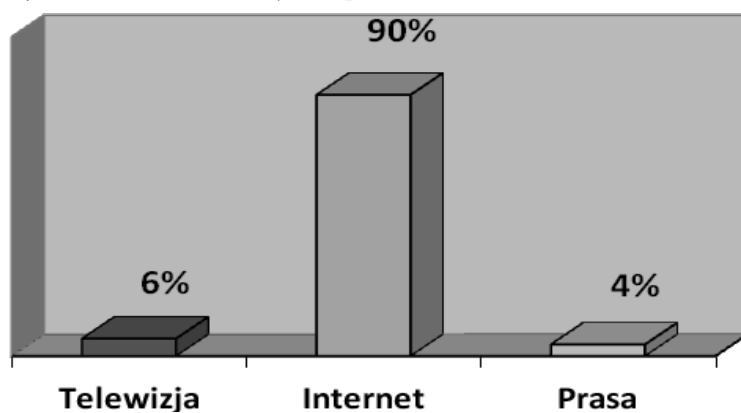
Ryc. 2. Poziom wiedzy respondentek na temat zapłodnienia *in vitro*

Wszystkie respondentki jednoznacznie deklarowały wyznanie rzymskokatolickie. Dane dotyczące wyznania respondentek przedstawiono na ryc. 3.

Ryc. 3. Wyznanie respondentek

Dziewięćdziesiąt procent ankietowanych deklaruje, iż informacje na temat *in vitro* czerpie głównie ze stron internetowych. Szczegółowe dane dotyczące źródła wiedzy o zapłodnieniu *in vitro* przedstawiono na ryc. 4.

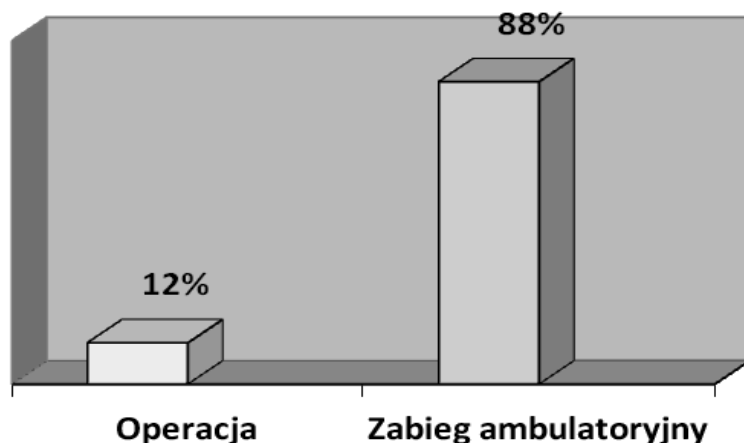
Ryc. 4. Źródła informacji o zapłodnieniu *in vitro*

Wszystkie ankietowane zgodnie uznały, że przyczyna niepłodności może leżeć za równo po stronie kobiety, jak i mężczyzny. Szczegółowe dane przedstawiono na ryc. 5.

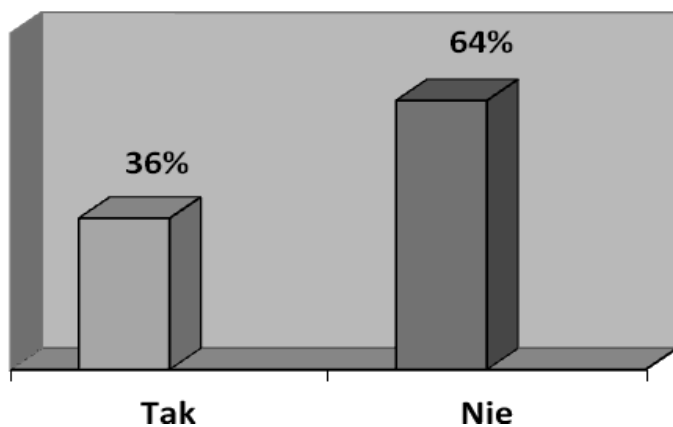
Ryc. 5. Przyczyny niepłodności według respondentek

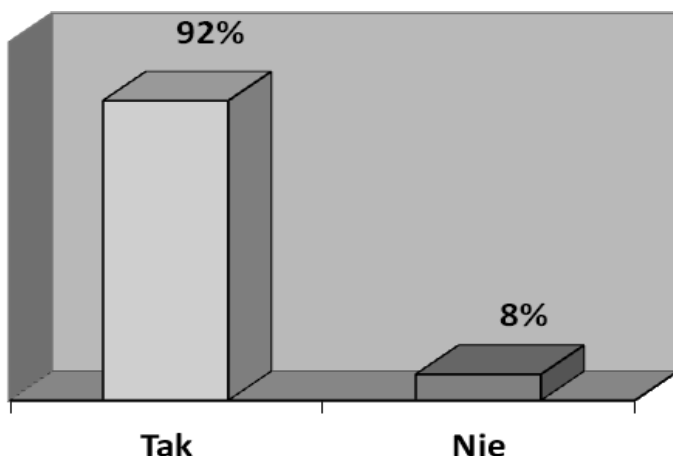
Większość ankietowanych, bo aż 88% uważa, że metoda pozaustrojowego zapłodnienia *in vitro* wykonywana jest w warunkach ambulatoryjnych. Dokładne dane dotyczące tego zagadnienia przedstawiono na ryc. 6.

Ryc. 6. Metoda *in vitro* zdaniem respondentek

Sześćdziesiąt cztery procent ankietowanych deklarowało, że metoda *in vitro* nie jest sprzeczna z ich światopoglądem i zasadami moralnymi. Dokładne dane przedstawiono na ryc. 7.

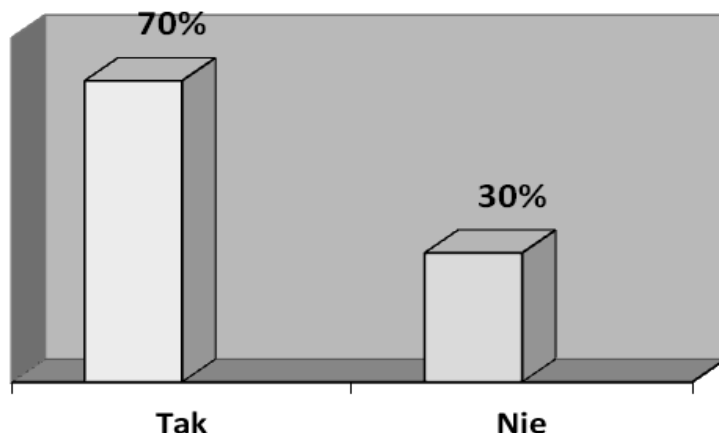
Ryc. 7. Metoda *in vitro* w świetle światopoglądów i zasad moralnych respondentek

Dziewięćdziesiąt dwa procent ankietowanych popiera metodę *in vitro* jako szansę na posiadanie własnego potomstwa przez heteroseksualne pary. Szczegółowe dane przedstawiono na ryc. 8.

Ryc. 8. Akceptacja metody *in vitro* jako szansy na posiadanie własnego potomstwa przez pary heteroseksualne według respondentek

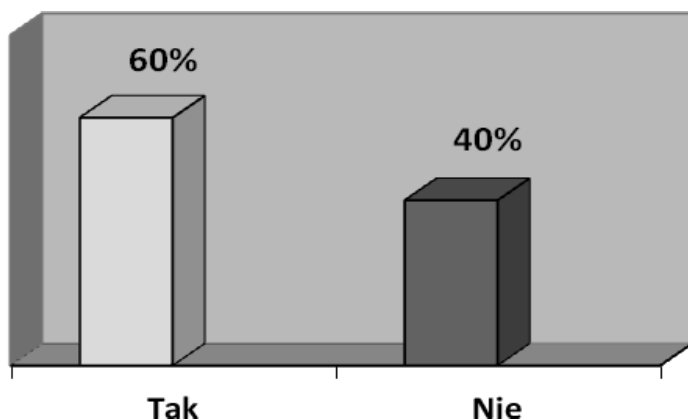
W przypadku niepłodności na zastosowanie metody *in vitro* deklaruje się 70% ankietowanych. Szczegółowe dane przedstawiono na ryc. 9.

Ryc. 9. Możliwość dokonania zabiegu *in vitro* przez respondentki w przypadku niepłodności

Sześćdziesiąt procent ankietowanych popiera możliwość wykorzystania komórek rozrodczych od nieznanego dawcy. Szczegółowe dane przedstawiono na ryc. 10.

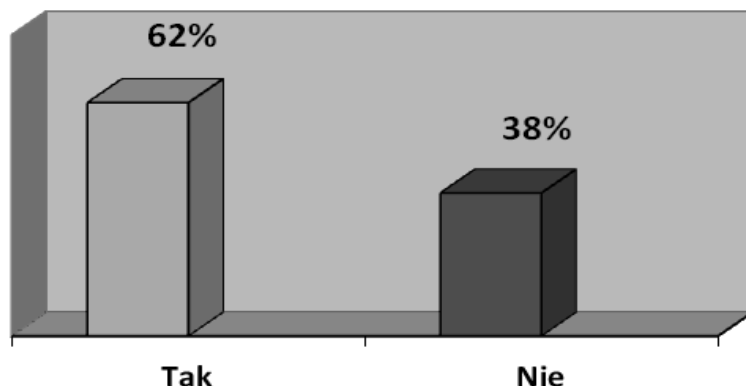
Ryc. 10. Możliwość wykorzystania komórek rozrodczych od niespokrewnionego dawcy według respondentek

Sześćdziesiąt dwa procent respondentek uważa, że metoda *in vitro* powinna zostać dofinansowana ze środków publicznych. Dane przedstawiono na ryc. 11.

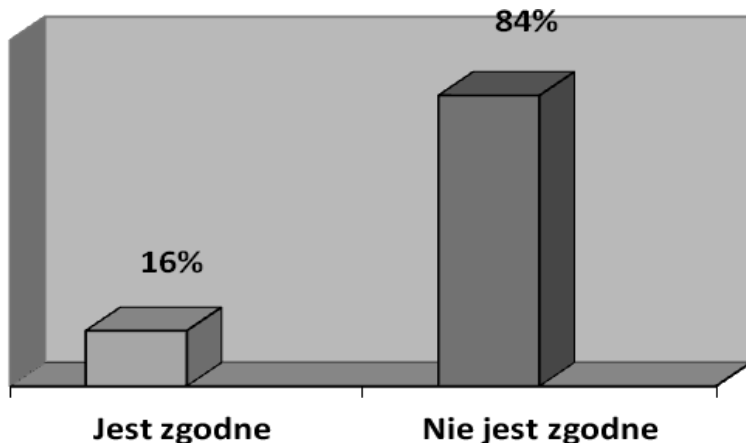

Ryc. 11. Możliwość dofinansowania metody *in vitro* ze środków publicznych według respondentek

Stanowisko Kościoła katolickiego w sprawie zapłodnienia *in vitro* popiera 16% ankietowanych. Szczegółowe dane przedstawiono na ryc. 12.

Ryc. 12. Zgodność poglądów respondentek ze stanowiskiem Kościoła katolickiego dotyczącego zapłodnienia *in vitro*

Dyskusja

Wiek pomiędzy 20 a 25 rokiem życia u kobiet, to najczęściej czas przemyśleń o założeniu rodziny i posiadaniu potomstwa, w tym też czasie docierają do kobiet, ale także i do mężczyzn, informacje o coraz częściej pojawiającym się zaburzeniu płodności. Z różnych publikatorów można dowiedzieć się o metodach leczenia niepłodności,

choć podawane informacje są często niejasne i kontrowersyjne. Najczęstszym źródłem informacji jest Internet. Podawane tą drogą wiadomości z jednej strony rzeczywiście wzbogacają wiedzę, także o niepłodności męskiej i kobiecej, z drugiej strony przez anonimowość i brak bezpośredniego kontaktu z informatorem czynią zakres uzyskiwanej wiadomości niepełnym. Wynika stąd, że wiedza o prokreacji w rodzinie powinna być przekazywana przez osoby profesjonalne, związane z opieką medyczną, a w tym przede wszystkim przez lekarzy i pielęgniarki.

Obecnie przyjmuje się, że stan niepłodności może zależeć zarówno od dysfunkcji kobiet, jak i mężczyzn. Niestety, ciągle w powszechnym mniemaniu odpowiedzialność za niemożność posiadania dziecka przypisuje się nieprawidłowej funkcji układu rozrodczego u kobiet. Fakt ten jest podłożem wielu dramatów osobistych i rodzinnych. Szczególnego rodzaju problemem w ustaleniu zaburzeń płodności jest dostępność do metod diagnostycznych. O ile w przypadku kobiet możliwości rozpoznawcze są niemal powszechnie dostępne, o tyle w przypadku mężczyzn możliwość wykonania stosownych analiz jest znacząco ograniczona. Ten fakt winien być brany pod szczególną uwagę w dyskusji o problemach prokreacji.

Kobiety w wieku między 20 a 25 rokiem życia planujące posiadanie własnego potomstwa są świadome, że problem niepłodności dotyka zarówno kobiet, jak i mężczyzn. Metoda *in vitro*, jako jedna z najskuteczniejszych i najczęściej stosowanych metod leczenia niepłodności, nadal budzi wiele kontrowersji, a wiedza na ten temat nadal jest niewystarczająca. Kobiety poszukując informacji, najczęściej sięgają do źródeł internetowych, często nie potrafią wybrać tych, w których znajdują zgodne z prawdą, a zarazem obiektywne informacje. Kobiety wykazują znaczny deficyt wiedzy dotyczący zapłodnienia pozaustrojowego metodą *in vitro*, które zostały uwidocznione podczas przeprowadzonych badań 60-osobowej grupy respondentek. W wielu kwestiach odpowiedzi ankietowanych były zgodne w innych zaś diametralnie się różniły.

Według badań przeprowadzonych przez Instytut Badania Opinii Homo Homini na przełomie kwietnia i maja 2011 r., Polacy dostrzegają problem niepłodności, znają przyczyny i sposoby leczenia tego stanu. Największą wiedzę posiadają osoby młode, do 30 roku życia. Porównywalne wnioski wynikają z przeprowadzonych badań wśród grupy 50 kobiet z powiatu dąbrowskiego. Wiek badanych respondentek wahał się pomiędzy 20 a 25 lat, natomiast w pracy „Co Polak sądzi o *in vitro*?” Instytutu Badania Opinii Homo Homini z 2011 r., pomiędzy 18 a 65 rokiem życia. Niepłodność w obydwu badaniach kojarzona jest jako problem zarówno kobiet, jak i mężczyzn, a świadomość tego stanu jest bardzo wysoka. Respondenci powyższego badania popierają zapłodnienie pozaustrojowe metodą *in vitro* jako metodę pozwalającą na poczęcie upragnionego potomstwa przez osoby borykające się z problemem niepłodności. Metodę popiera zdecydowana większość badanych, odrzucazaledwie kilkanaście procent ze względu na wyznawaną religię oraz przekonania

i światopogląd, natomiast niewielka część ankietowanych nie ma konkretnego zdania na ten temat.

Metodzie *in vitro* kategorycznie sprzeciwiają się osoby głęboko wierzące wyznania rzymskokatolickiego i pozostające w zgodzie z poglądami głoszonymi przez Kościół katolicki. Zgodnie z głoszonymi przez Kościół katolicki poglądami – szczególnie kontrowersyjna jest kwestia samego momentu zapłodnienia, gdyż zgodnie z głoszoną wiarą, poczęcie poza organizmem kobiety, jest traktowane jako zachowanie wbrew naturze. Kolejny problem to technika zapłodnienia *in vitro*, w której wymagane jest, dla zwiększenia prawdopodobieństwa rozwoju ciąży, przygotowanie co najmniej kilku zarodków, z których tylko dwa lub trzy będą mogły być implantowane. Problem tkwi w tym, że większość zapłodnionych komórek nigdy nie będzie miała możliwości rozwoju. Część zarodków zginie podczas procedury implantacji, pozostałe zaś zostaną odpowiednio przechowane w oczekiwaniu na ponowne uczynienie. Również rzekome niszczenie zapłodnionych a niewykorzystanych zarodków budzi sprzeciw Kościoła, co również ma wpływ na poparcie diagnostyki preimplantacyjnej, pozwalającej na wczesną diagnostykę chorób płodu – z tym stanowiskiem zgadza się i w pełni popiera 16% ankietowanych, ale 84% ankietowanych wyraża opinię przeciwną, mimo, co należy podkreślić, deklarowania wyznania rzymskokatolickiego.

Bardzo często poruszana kwestia konieczności wprowadzenia dofinansowania z budżetu państwa zabiegów *in vitro* również stanowi źródło sporu. Tę inicjatywę popiera około połowa ankietowanych, a porównywalna część uważa, że powinna być dofinansowana tylko w pewnej części, zaledwie kilka procent spośród pytaných osób twierdzi, że powinna być w pełni finansowana przez osoby zainteresowane takim rozwiązaniem. Natomiast badanie przeprowadzone na przełomie stycznia i lutego 2013 r. wykazało, że ponad połowa ankietowanych zdecydowani popiera finansowanie metody *in vitro* ze środków publicznych, sprzeciwiało się temu kilkadziesiąt procent pytaných kobiet. W badaniu kobiet powiatu dąbrowskiego wynika, że większość respondentek pomimo deklaracji wyznania rzymskokatolickiego, nie popiera stanowiska Kościoła. Duża część badanych uznaje metodę *in vitro* jako zgodną ze swoim światopoglądem i zasadami moralnymi oraz deklaruje, że w przyszłości zdecydowałyby się na nią w przypadku problemów z naturalnym poczęciem potomstwa. Badanie przeprowadzone wśród kobiet pomiędzy 20 a 25 rokiem życia, pochodzących z powiatu dąbrowskiego wykazało, że wiedza na temat pozaustrojowego zapłodnienia metodą *in vitro* jest niewystarczająca, co również potwierdzają wyniki badań Instytutu Badania Opinii Homo Homini. Wynika z nich, że Polacy wciąż kierują się stereotypami. Z przeprowadzonych w 2010 r. badań przez OBOP wynika, że poparcie metody *in vitro* deklaruje ponad połowa przebadanych osób. W 2012 r. badania zostały powtórzone przez firmę Inivicta, z których wynika, że zapłodnienie pozaustrojowe spotyka się z aprobatą większości ankietowanych.

Kilkuprocentowy wzrost poparcia pozaustrojowych metod wspomaganego rozrodu wynika z faktu lepszego informowania i edukacji społeczeństwa na temat zapłodnienia *in vitro* przez środki masowego przekazu. Jednak jest ona wciąż niewystarczająca [3, 4, 6, 8,].

Wnioski

Coraz częściej spotykany problem niepłodności, rozwój metod biotechnologicznych wspomaganego rozrodu oraz ogrom kontrowersji, które im towarzyszą, były powodem przeprowadzenia niniejszej pracy badawczej. Na podstawie przedstawionych badań ankietowych postawiono następujące wnioski:

1. Poziom wiedzy kobiet w wieku 20–25 lat na temat zapłodnienia *in vitro* jest średni.
2. Problem niepłodności według respondentek dotyczy zarówno kobiet, jak i mężczyzn.
3. W przypadku niepłodności zarówno męskiej, jak i żeńskiej, większość kobiet zdecydowałaby się na pozaustrojowe zapłodnienie metodą *in vitro*.
4. Respondentki, pomimo deklaracji o wyznaniu rzymskokatolickim, popierają metodę pozaustrojowego zapłodnienia metodą *in vitro*.

Bibliografia

1. Dmoch-Gajzerska E., Baranowska B., Wyznanie a ocena etyczna wspomaganego rozrodu, *Pielęgniarstwo XXI Wieku* 2009, 4, 39–43.
2. Durak K., Tetych J., Jarmoluk P., Ikwanty K., *Sumienie jako kategoria etyczno-prawna w pracy pielęgniarek*, *Pielęgniarstwo XXI Wieku* 2009, 4, 29–35.
3. Grygoruk C., Mrugacz G., Grusza M., Ratomski K., Stasiewicz-Jarocka B., Pietrewicz P., *Transfer zarodków w świetle najnowszych badań*, *Nowa Pediatria* 2012, 4, 40–42.
4. Grygoruk C., Mrugacz G., Ratomski K., Grusza M., Talecka-Niczyporuk A., Pietrewicz P., *Praktyczne aspekty transferu zarodków*, *Nowa Pediatria* 2012, 1, 8–11.
5. Kruszyńska A., Słowińska-Srzednicka J., *Postępy w rozpoznawaniu i leczeniu zespołu policystycznych jajników*, *Postępy Nauk Medycznych* 2008, 3, 148–153.
6. Krzemiński T., *Ludzki embriion czy ma prawo do życia?*, Wydawnictwo św. Stanisława, Kraków 2011.
7. Szymański Ł., *In vitro*, Wydawnictwo Petrus, Kraków 2009.
8. www.contrainvitro.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=293:naukowcy-przeciw-in-vitro.